

ВІДГУК

офіційного опонента – Соболя Євгена Юрійовича, доктора юридичних наук, професора, ректора Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка на дисертацію Воловика Сергія Володимировича «Адміністративно-правові засади діяльності ІР-суду як суб'єкта реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні», яка подана на захист до разової спеціалізованої вченої ради у Сумському державному університеті на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із планами відповідних галузевих наук. Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена глибинними трансформаційними процесами в судовій системі України та нагальною потребою забезпечення ефективного захисту прав інтелектуальної власності відповідно до міжнародних стандартів.

У контексті євроінтеграційних прагнень України створення та забезпечення ефективного функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності постає як один із ключових елементів реформування судової системи. Особливої значущості набуває потреба теоретичного осмислення адміністративно-правового статусу ІР-суду та його місця в системі суб'єктів реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності.

Теоретична значущість дослідження обумовлена відсутністю комплексних наукових розвідок щодо адміністративно-правових засад діяльності ІР-суду в Україні. Наявні наукові праці здебільшого фрагментарно висвітлюють окремі аспекти функціонування спеціалізованих судів з питань інтелектуальної власності в іноземних державах, що актуалізує потребу системного дослідження цієї проблематики.

Практична значущість дослідження підсилюється стрімким розвитком цифрової економіки та зростанням кількості спорів щодо прав інтелектуальної власності в ІТ-сфері. Впровадження новітніх технологій, розвиток штучного інтелекту та діджиталізація суспільних відносин створюють нові виклики для судової системи, що потребують належного теоретичного осмислення та практичного вирішення.

Суттєвого значення набуває дослідження механізмів взаємодії ІР-суду з іншими суб'єктами захисту прав інтелектуальної власності, а також розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання його діяльності. Формування єдиної судової практики розгляду спорів у сфері інтелектуальної власності потребує ґрунтовного наукового аналізу та систематизації міжнародного досвіду.

Дослідження органічно пов'язане з основними напрямками наукових досліджень у галузі адміністративного права та процесу, корелює з Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року, схвалених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019, Національною стратегією розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020 – 2025 роки та проектом Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства.

Комплексне дослідження зазначеної проблематики сприятиме вдосконаленню теоретичних засад функціонування ІР-суду, розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності його діяльності та зміцненню системи захисту прав інтелектуальної власності в Україні відповідно до міжнародних стандартів та європейських цінностей.

З огляду на зазначене вище, актуальність дисертаційного дослідження **Воловика Сергія Володимировича** на тему: «Адміністративно-правові засади діяльності ІР-суду як суб'єкта реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні» не викликає сумнівів.

Обраний напрям дослідження узгоджується з основними положеннями Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, полягає у тому, що у дисертації на підставі дослідження значної кількості законодавчих актів та літературних джерел сформульовані основні положення щодо адміністративно-правових засад діяльності ІР-суду як суб'єкта реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні.

Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на підставі аналізу поглядів вчених, теорії адміністративного права, чинного адміністративного законодавства України та практики його застосування визначити адміністративно-правові засади діяльності ІР-суду як суб'єкта реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні.

Під час підготовки дисертаційного дослідження використано низку загальних та спеціальних методів наукового пізнання. Так, діалектичний метод наукового пізнання дозволив встановити сутність таких категорій, як «державна політика у сфері інтелектуальної власності в Україні», «суб'єкти реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності», «правові засади діяльності ІР-суду», «принципи діяльності ІР-суду в Україні», «завдання та функції ІР-суду», «компетенція ІР-суду», «юридичні гарантії діяльності ІР-суду». Для визначення сутності та особливостей державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні як об'єкта адміністративно-правового регулювання та мети створення ІР-суду в Україні використано історико-правовий метод. Функціональний підхід надав змогу визначити місце ІР-суду в системі суб'єктів реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні. Метод системного підходу застосовано з метою встановлення сутності правових засад діяльності ІР-суду в Україні та визначення місця серед них норм адміністративного законодавства. Логіко-юридичний метод застосовано для формулювання базових дефініцій дисертації, визначення адміністративно-правових засад діяльності ІР-суду в Україні, його принципів, функцій, завдань, компетенції, гарантій діяльності та організаційно-правового забезпечення. Формально-догматичний метод використаний для аналізу норм

національного та зарубіжного законодавства. Методи аналізу та синтезу дозволили виокремити й узагальнити специфіку діяльності ІР-суду в Україні та за кордоном. Системно-структурний метод дозволив розкрити зміст адміністративно-правового статусу ІР-суду в Україні. Метод класифікації сприяв систематизації юридичних гарантій діяльності ІР-суду в Україні. За допомогою методів порівняльного законодавства та порівняльного правознавства проаналізовано зарубіжний досвід організації та діяльності вищих спеціалізованих судів з питань інтелектуальної власності. Метод правового прогнозування надав змогу сформулювати напрями удосконалення національного законодавства, що регламентує діяльність ІР-суду. Завдяки соціологічному методу проведено авторське соціологічне опитування з проблемних питань діяльності ІР-суду в Україні.

Науково-теоретичним підґрунтям дисертації стали праці фахівців у галузі адміністративного права, теорії держави і права, та інших галузевих дисциплін. Нормативною основою дослідження є Конституція України, міжнародні правові акти, нормативно-правові акти Верховної Ради України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України та інші акти національного законодавства, які регулюють правовідносини у сфері здійснення правосуддя в Україні. Інформаційну й емпіричну основу дисертації становлять узагальнення практики діяльності судів у справах у сфері інтелектуальної власності, відомості на офіційних веб-сайтах суб'єктів публічної адміністрації, правова публіцистика, довідкові видання, статистичні матеріали.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у сучасній адміністративно-правовій науці науковим дослідженням сутності адміністративно-правових засад діяльності ІР-суду як суб'єкта реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні.

За результатами дисертаційного дослідження сформульовано низку нових наукових положень, висновків та пропозицій, що мають важливе теоретичне та

практичне значення для розвитку науки адміністративного права та вдосконалення діяльності ІР-суду в Україні.

Уперше запропоновано інноваційне трактування концепції «адміністративно-правовий статус ІР-суду України» як багатовимірної конструкції, що охоплює гетерогенну сукупність взаємопов'язаних елементів, детермінованих адміністративно-правовими нормами. У межах цієї конструкції комплексно досліджено порядок утворення, реорганізації та припинення суду, його місце в системі судоустрою України, мету, завдання і принципи діяльності, компетенцію та повноваження, відповідальність суддів, юридичні гарантії діяльності, а також правові норми, що регулюють функціонування ІР-суду (підрозділ 1.2).

Здійснено системну концептуалізацію принципів функціонування ІР-суду, серед яких виокремлено законність, верховенство права, спеціалізацію, інстанційність, доступність правосуддя, темпоральну раціональність судового провадження, лінгвістичну уніфікацію судочинства, незалежність, повноважність судового органу, професійну компетентність та конфіденційність суддів, а також принцип безперервності функціонування судової інституції (підрозділ 1.3).

Уперше концептуалізовано зміст адміністративно-правових засад діяльності ІР-суду в Україні як інтегративної системи нормативно-правових актів, що детермінують загальні та спеціальні аспекти функціонування судового органу та професійної діяльності суддівського корпусу (підрозділ 1.3).

Удосконалено поняття «державної політики у сфері інтелектуальної власності», яке запропоновано розглядати як комплексний, інтегративний феномен, що охоплює консолідацію організаційних та адміністративно-правових заходів, синергію зусиль різнорівневих органів державної влади, недержавних установ та громадських організацій (підрозділ 1.1)

Набув подальшого розвитку підхід до розуміння мети діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності крізь призму підвищення якісних показників судового розгляду справ, оптимізації темпоральних параметрів їх

вирішення та зростання рівня суспільної довіри до судової системи (підрозділ 2.1).

Запропоновано багатовимірну таксономію завдань ІР-суду, що включає їх диференціацію на загальні та спеціальні, завдання суду як інституції та індивідуальні завдання суддів, а також завдання, детерміновані Конституцією України, Законом України «Про судоустрій і статус суддів» та Господарським процесуальним кодексом України (підрозділ 2.2).

Удосконалено наукові підходи до концептуалізації повноважень ІР-суду як суб'єкта реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності. Запропоновано розглядати їх як багатоаспектну систему, що охоплює механізми взаємодії з іншими органами влади, повноваження щодо внутрішньої організації діяльності, нормотворчі та індивідуально-правові повноваження, а також інші аспекти діяльності в межах компетенції суду (підрозділ 2.3).

Поглиблено розуміння системи суб'єктів реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності як комплексної, багаторівневої структури, що інкорпорує ІР-суд та інші ключові інституції державної влади та спеціалізовані установи (підрозділ 1.1)

Розвинуто концепцію юридичних гарантій діяльності ІР-суду як комплексної системи нормативно закріплених засобів організаційного та матеріально-технічного забезпечення судової інституції, що є ключовим інструментарієм державного механізму забезпечення ефективної реалізації прав та повноважень суддів (підрозділ 2.4)

Обґрунтовано доцільність максимально можливої імплементації моделі виключної юрисдикції та компетенції щодо вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності, що відкриває перспективи для подальшої оптимізації національної системи судочинства з урахуванням передових міжнародних практик (підрозділ 3.2)

Значення для науки і практики отриманих результатів.

Одержані в процесі дисертаційного дослідження С. В. Воловика результати можуть бути використані для удосконалення діяльності майбутніх

суддів ІР-суду в Україні, а також державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні. Сформульовані й обґрунтовані в дисертації висновки та положення можуть бути використані в науково-дослідній сфері – положення та висновки дисертації є основою для розробки подальших напрямів удосконалення адміністративно-правових засад діяльності ІР-суду як суб'єкта реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Ознайомлення зі змістом дисертації дає підставу для твердження, що вона характеризується логічним і чітким змістовим наповненням, науково коректними та переконливими висновками. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків до розділів та загальних висновків і списку використаних джерел.

Дисертаційне дослідження структурно складається з трьох взаємопов'язаних розділів, які послідовно розкривають проблематику адміністративно-правових засад діяльності ІР-суду як суб'єкта реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні.

Перший розділ роботи «Загальна характеристика діяльності ІР-суду як суб'єкта реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні» присвячено комплексному аналізу державної політики у сфері інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правового регулювання. У межах розділу здійснено ґрунтовне дослідження місця ІР-суду в системі суб'єктів реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні, а також детально проаналізовано правові засади діяльності ІР-суду та роль адміністративного законодавства у їх регулюванні.

Другий розділ дисертаційного дослідження зосереджено на всебічному аналізі інституційних характеристик ІР-суду. Автором послідовно розкрито мету створення та принципи діяльності спеціалізованого суду, досліджено його завдання та функції в контексті реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності. Особливу увагу приділено аналізу компетенції ІР-

суду як суб'єкта реалізації державної політики, а також дослідженню системи юридичних гарантій його діяльності в Україні.

Третій розділ наукової роботи має практико-орієнтований характер та присвячений дослідженню зарубіжного досвіду організації та функціонування ІР-судів. На основі проведеного компаративного аналізу автором визначено можливості адаптації прогресивного міжнародного досвіду в українських реаліях та запропоновано конкретні напрямки вдосконалення національного законодавства, що регламентує діяльність ІР-суду в Україні.

Оформлення дисертації відповідає вимогам, які висуваються до такого виду робіт у наказі Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою у науковому стилі.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

1. У підрозділі 2.1, присвяченому меті створення та принципам діяльності ІР-суду в Україні, автор, зосередившись на цільовому призначенні досліджуваної інституції, недостатньо розкрив історико-правові та соціально-економічні передумови її започаткування в Україні. Висвітлення цих передумов дозволило б глибше зрозуміти об'єктивну необхідність створення спеціалізованого судового органу у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

2. Потребує поглибленого теоретичного осмислення взаємозв'язок між завданнями та функціями ІР-суду, якому присвячено підрозділ 2.2. Хоча автор слушно відзначає нерозривний зв'язок між завданнями, функціями та повноваженнями суду, проте сутнісні характеристики функцій ІР-суду розкриті недостатньо повно. Доцільним було б представити авторське бачення системи функцій досліджуваної інституції та механізмів їх реалізації.

3. У підрозділі 2.4. розглядаючи юридичні гарантії діяльності ІР-суду в Україні, дисертант акцентує увагу на їх практичному характері, однак не надає вичерпного обґрунтування цієї позиції. Додаткового роз'яснення потребує

взаємозв'язок між теоретичним змістом юридичних гарантій та їх практичною реалізацією в діяльності спеціалізованого суду.

4. Компаративний аналіз, представлений у третьому розділі дисертації, міг би бути посилений шляхом більш детального висвітлення позитивних аспектів законодавчого регулювання діяльності ІР-судів у зарубіжних країнах. Також доцільним видається критичний аналіз недоліків правового регулювання функціонування таких судів у різних правових системах, що дозволило б уникнути можливих проблем при вдосконаленні вітчизняного законодавства.

5. Викладена у загальних висновках позиція щодо необхідності розмежування порядку добору суддів в апеляційну інстанцію ІР-суду потребує додаткової аргументації. Автору варто було б детальніше обґрунтувати пропонувані критерії такого розмежування та їх значення для ефективного функціонування апеляційної інстанції спеціалізованого суду.

Втім, зазначені зауваження мають здебільшого рекомендаційний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження, яке характеризується належним рівнем наукової новизни та практичної значущості.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

Під час вивчення тексту дисертації та наукових праць Воловика Сергія Володимировича фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Його дисертація є самостійною, оригінальною науковою працею.

Висновок.

Викладене дає підстави для остаточного висновку про те, що дисертація на тему «Адміністративно-правові засади діяльності ІР-суду як суб'єкта реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності в Україні», яка підготовлена за спеціальністю 081 «Право», відповідає вимогам наказу «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року №261 (зі змінами та доповненнями від 3 квітня 2019 року №283), наказу МОН України від 12 січня 2017 року №40 «Про затвердження Вимог до оформлення

дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її автор – Воловик Сергій Володимирович, заслуговує на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

**ректор Центральноукраїнського
державного університету
імені Володимира Винниченка,
доктор юридичних наук, професор**

Євген СОБОЛЬ